

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Особливості самооцінки у дітей молодшого шкільного віку із затримкою
психічного розвитку

Виконала студентка групи СО-4
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Козлова Наталія Романівна
Керівник: Турубарова А. В.
Рецензент: Буланов В. А.
Нормоконтроль _____ Ю. В. Клочкова

Запоріжжя
2020 р.

РЕФЕРАТ

Бакалаврська робота: 39 с., 3 рис., 40 джерела, 2 додатка.

Об'єкт дослідження – самооцінка молодших школярів з затримкою психічного розвитку.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити особливості самооцінки дітей молодшого шкільного віку з затримкою психічного розвитку, а також розробити рекомендації вчителям щодо формування у дітей адекватної самооцінки.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз, узагальнення та систематизація наукових матеріалів з проблематики дослідження; емпіричні: бесіда, спостереження, діагностичні методи, констатувальний експеримент, математична обробка даних.

Для дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку, формування самооцінки займає особливе значення, оскільки багато в чому визначає спрямованість та рівень активності, ставлення до світу, до людей, до самих себе, а отже і успішність соціальної інтеграції. Правильно сформована самооцінка виступає не просто як комплекс окремих характеристик особистості, а й, як запорука успішного навчання, усвідомлення дитиною своїх сил, своїх мотивів і потреб. Тому саме на початковому етапі навчання важливо закласти основи для формування диференційованої адекватної самооцінки.

САМООЦІНКА, АДЕКВАТНА САМООЦІНКА, ДІТИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ, ЗАТРИМКА ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ, СОЦІАЛЬНІ ЧИННИКИ.

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні однією з актуальних проблем, яка займає особливе місце у вітчизняній та зарубіжній психології, є питання саморегуляції поведінки особистості. Головною ланкою цього процесу виступає самооцінка, яка визначає спрямованість та активність особистості, її взаємозв'язок з оточуючими та ставлення до самої себе. Вивчення самооцінки, її структури та динаміки, дозволяє науковцям ближче до розуміння механізмів формування особистості. Самооцінка є однією з важливих умов, завдяки якій дитина стає особистістю. Вона формує у неї потребу відповідати не тільки її оточенню, а й рівню власних особистісних оцінок.

Для дітей молодшого шкільного віку з затримкою психічного розвитку, формування самооцінки займає особливе значення, оскільки багато в чому визначає спрямованість та рівень активності, ставлення до світу, до людей, до самих себе, а отже і успішність соціальної інтеграції. Адекватно сформована самооцінка стає запорукою не просто сукупністю окремих характеристик особистості, а й, як двигун для успішного навчання, усвідомлення дитиною своїх сил, своїх мотивів і потреб. Тому саме на початковому етапі навчання важливо закласти основи для формування диференційованої адекватної самооцінки.

Проблему специфіки формування самооцінки та її ролі у розвитку особистості дітей з особливими освітніми потребами розглядають у своїх працях такі науковці як Б. Ананьєв, Т. Власова, Г. Грибанова, Н. Жулідова, К. Лебединська, В. Лебединський, О. Леонт'єв, А. Маркова, М. Райська, С. Рубинштейн та ін. Психологічні аспекти розвитку дитини із ЗПР на сьогодні досліджують такі українські вчені, як Н. Головецька, О. Жигайло, І. Ковалишин, А. Малигіна, О. Мамічева, К. Островська, Л. Прохоренко та зарубіжні: Г. Гусейнова, В. Долгова, О. Капітанець, В. Кісова, І. Конєва,

Г. Ліпкіна, , К. Панаріна, С. Смірнова, О. Шигина та ін. Але на сьогодні недостатньо досліджено особливості сформованості самооцінки у молодших школярів із затримкою психічного розвитку.

Отже, вищезазначене і обумовило вибір теми бакалаврської роботи «Особливості самооцінки у дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку».

Об'єкт дослідження – самооцінка молодших школярів з затримкою психічного розвитку.

Предмет дослідження – особливості сформованості самооцінки дітей молодшого шкільного віку з затримкою психічного розвитку.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити особливості самооцінки дітей молодшого шкільного віку з затримкою психічного розвитку, а також розробити рекомендацій вчителям щодо формування у дітей адекватної самооцінки.

У відповідності з поставленою метою було визначено наступні завдання дослідження:

1. Проаналізувати наукові підходи до вивчення проблеми розвитку самооцінки у дітей молодшого шкільного віку з затримкою психічного розвитку.

2. Виявити стан сформованості самооцінки у дітей молодшого шкільного віку з затримкою психічного розвитку.

3. Розробити рекомендації вчителям щодо формування адекватної самооцінки у молодших школярів із затримкою психічного розвитку.

Методи дослідження. Розв'язання окреслених завдань зумовило використання комплексу взаємопов'язаних методів дослідження:

- теоретичні: аналіз, узагальнення та систематизація наукових матеріалів з проблематики дослідження;

- емпіричні: бесіда, спостереження, діагностичні методи (методики Г. Щур «Сходинки», Н. Фетискин, В. Козлов. «Експрес-діагностика рівня самооцінки»), констатувальний експеримент, математична обробка даних.

Методологічне підґрунтя дослідження склали концептуальні положення:

- Я-концепція як частина системи ціннісних орієнтацій особистості (І. Кон);
- вчення про самооцінку як складова ставлення до себе, так і до окремих своїх якостей (Р. Бернс);
- вчення про самооцінку як складний розгорнутий у часі процес опосередкованого пізнання себе (Б. Ананьєв);
- наукові погляди щодо психічного розвитку молодших школярів із ЗПР (І. Ковалишин, Л. Прохоренко).

Теоретичне значення роботи полягає в узагальненні наукового матеріалу щодо особливостей розвитку самооцінки дітей молодшого шкільного віку із ЗПР.

Практична значущість роботи полягає у розробці рекомендацій вчителям щодо формування адекватної самооцінки молодших школярів із затримкою психічного розвитку. Експериментальний матеріал може бути використаний вчителями початкових класів, асистентами вчителів, психологами у практиці роботи закладів загальної середньої освіти в організації індивідуальної та групової роботи з дітьми з затримкою психічного розвитку.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дослідження були опубліковані в:

- збірнику тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Наука очима молоді – 2020» в КВНЗ«ХННРА» ЗОР (14 травня 2020 року). [15]

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (40 найменувань). Загальний обсяг становить 39 сторінок, з них основний зміст роботи викладено на 23 сторінках.

ВИСНОВКИ

Аналіз наукової літератури та проведене емпіричне дослідження дозволили сформулювати наступні висновки.

1. Проаналізувавши наукову літературу було визначено поняття «самооцінка» - це оцінка людиною своїх якостей, поведінки, результатів діяльності, свого місця серед людей і суспільства. Досліджено, що самооцінка може бути: завищеною, адекватною та заниженою. У вітчизняній науці самооцінка розглядається з точки зору двох основних підходів: особистісного (передбачає, що самооцінка - це важливий фактор самосвідомості особистості) та діяльнісного (передбачає, що самооцінка - це фактор, який впливає на якість результатів діяльності особистості).

Узагальнивши вивчені літературні джерела, виявлено наступні особливості самооцінки дітей молодшого шкільного віку з затримкою психічного розвитку: неадекватність самооцінки; відсутність умінь оцінити себе, свою роботу, правильно мотивувати свою оцінку, з одного боку, і переоцінка або заниження своєї особистості, часто несвідома, з іншого боку; залежність самооцінки від рівня домагань і тривожності; відсутність навичок самокритики.

2. Узагальнення результатів дослідження показує, що в дітей молодшого шкільного віку з затримкою психічного розвитку частіше зустрічається завищена самооцінка, на це вказує, те що діти оцінювали себе позитивно, інколи вказували на власні недоліки про які казали їм батьки або вчителі. Діти молодшого шкільного віку з затримкою психічного розвитку з завищеною самооцінкою схильні переоцінювати свої вчинки та можливості, школярам важко ставити перед собою адекватні цілі. Їм важко критично оцінювати себе та свою роботу, а також значних труднощів викликають прохання назвати власні недоліки, особливо якщо дитині не казали про них раніше. Можемо сказати, що те як діти із ЗПР ставляться до себе, до своїх

вчинків та до своєї роботи залежить від того як її оцінює найближче оточення.

Для дітей молодшого шкільного віку з затримкою психічного розвитку, формування самооцінки займає особливе значення, оскільки багато в чому визначає спрямованість та рівень активності, ставлення до світу, до людей, до самих себе, а отже і успішність соціальної інтеграції. Адекватно сформована самооцінка стає запорукою не просто сукупністю окремих характеристик особистості, а й, як двигун для успішного навчання, усвідомлення дитиною своїх сил, своїх мотивів і потреб. Тому саме на початковому етапі навчання важливо закласти основи для формування диференційованої адекватної самооцінки. Це можливо за допомогою розробки відповідних корекційно-розвивальних заходів, а також розробки методичних рекомендації щодо формування адекватної самооцінки молодших школярів із затримкою психічного розвитку.

3. Розроблені методичні рекомендації вчителям, будуть створювати сприятливі умови для формування адекватної самооцінки дітей молодшого шкільного віку з затримкою психічного розвитку.

Перспективою подальшого дослідження є розробка корекційної роботи з формування адекватної самооцінки дітей молодшого шкільного віку з затримкою психічного розвитку.